

TELEPÜLÉSÜNK NÉVADÓJÁRÓL

Bogát hadvezér /Erdély első gyulája/

Bogát, 10. századi magyar hadvezér volt, Liudprand szerint a 921–922-es itáliai hadjárat egyik vezetője Busak néven, Makkai László szerint ezután ő lett az első erdélyi gyula. Neve eredetét Kristó Gyula a szlávból magyarázza („gazdag”). Születésének ideje 870 körülre tehető.

Bogát vezér feladata volt a törzseket sóval ellátni. A sót Észak-Erdélyből szállították, amelynek az útja a Meszesi kapun, Szalacson át történt a Tiszáig. Itt vízen folytatta az útját az ország belseje felé. A honfoglalás idején először Erdély északi részét vette birtokba és itt telepedet le, majd később Pannónia (a mai dunántul) területét foglalta el.

Bogát vezér a hét honfoglaló törzs közül a Keszi törzsbe tartozott.

Bogát vezér először 899-ben Berengár király ellen vezette a hadat, őt legyőzte majd békét kötött vele. 900-ban mikor hazajött, seregével elfoglalta a Dunántúlt. A középkori oklevelekben sokat szerepel a mai Baranya, Vas, Zala és Veszprém vármegyék területén is a Bogát helységnév. Itt volt a szálláshelye is. De van a Bogát helyneveknek egy másik, középkori oklevelekből is ismert keleti csoportja, melyet Anonymus alapján Tétény (harka) fia (Bogát) gyulával és az erdélyi gyulákkal köthetünk össze. Ezek a helynevek többségükben az erdélyi sónak a Tiszáig vezető útján fekszenek. Ezek a települések Magyarbogát, a már napjainkban nem létező aranyosszéki Bogát, és a Nyírségben lévő **Nyírbogát** és Bogát mint dülönév a Tisza-parthoz közel, egyik Mezőzombor, másik Polgár közelében. Az 1861-ben kiadott Helységnevek Magyarázójában a Bogát címszó alatt ez található: *Emlékezetnek Árpád had dülő vezérére, Bogátra, ki Lombardiában Berengár ellen küzde. Róla mondatik, hogy amerre járt, utána minden ország imára térdepelt, s imáját így fejezi be: **Karjától (kardjától) ments meg Istenünk!***

A második Itáliai hadjáratot 921–922-ben I. Berengár itáliai király hívására magyar csapatok vettek részt az itáliai belháborúban. Amikor 921 körül a Kárpát-medence nyugati részéről Erdélybe költözött, és az ő fia volt Zombor gyula, a Zombor nemzetség őse.

924 után már nem található feljegyzés vagy említés Bogát vezérről, így tekinthető ez a dátum a halála dátumának is. Halálakor a legmagasabb tisztséget viselte Erdély gyula címet viselte.

Azonban napjainkban sem nem lehet tudni, hogy a 921-ben Itáliában kalandozó Bogát vezér egy eredetileg a magyarokhoz csatlakozott szláv főnök (Bogát: 'gazdag') volt-e, vagy tulajdonképpen magyar származású vezér, aki ezt a nevet a szláv környezetétől kapta.

Emléke olvasható az 1055-ben keletkező tihanyi alapítólevélben is, mint Bagat-meze néve alakban mint tájegység, ami magyar Bogát mezője, azaz Bogát nevű ember rétje. Ez megnevezés nemcsak a mai Dunántúl településeihez kapcsolódóan, hanem az akkori Nyírbogát határában is megtalálható volt.